СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ. OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 243. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 19-го жовтня 1937. VOL. XLV. No. 243. Jersey City N. J., Tuesday, October 19, 1937. THREE CENTS

ЗМІСТОВЕ І СВЯТОЧНЕ ЗАКІНЧЕННЯ ЮВИЛЕЮ О. КОШИЦЯ

НЮ ЙОРК. — „Я щасливий, бо ще за життя почув такі слова признання за свою працю, про які мені ніколи в житті не снилося. Я працював на полі українського мистецтва так, як працює жовнір в армії. Мистецтво — це моя мрія. А служити українському мистецтву вважав я своїм патріотичним обовязком. Дожити того, щоб наш рідний університет поставився до цеї праці з признанням з наукового боку, вважаю своїм найбільшим щастям і успіхом, бо досі гляділи на мою працю тільки як на працю культурного діяча, громадянина. У нас люди науки — великі люди, а мистці — це „бадьорі хлопці", що теж уміють чогось доконати. Так здебільша глядять у нас на ці справи. Але мистецтво це теж наука, коли дивимось на нього як оформлення якоїсь ідеї. А коли поглянемо на мистецтво з естетичного боку, то побачимо, що тут стикаються багато галузей знання. Від льоґіки до математики — все є зеднане в музиці. І є тут теж психольоґія, бож музика зворушує і переконує. Мистці творять через натхнення, часто хвилево, моментально, а в науці все полягає на довголітніх доелідах. І я радий, що саме Український Вільний Університет підійшов до моеї праці на полі українського мистецтва з наукового боку".

Ось так виглядає жмут деяких думок, що їх підніс проф. Олександер Кошиць у відповідь на численні промови, виголошені з нагоди закінчення ювилею його 40-літньої праці на полі української народньої пісні.

Свято це відбулося в неділю, 17. жовтня ц. р., в гарно прикрашеній галі готелю Бреворт при пятій евеню. При вході на галю привитав Ювилята Теодосій Каськів, голова Ювилейного Комітету. Д-р Лонгин Цегельський, що був тостмайстром свята, пояснив, що сьогодні великий день, бо отсе наша найвища установа, Український Вільний Університет у Празі, дала проф. О. Кошицеві того роду признання, якого ще не зазнав ні один такий наш діяч від своеї рідної інституції, надавши Ювилятові титул доктора фільософії. Почесний голова комітету, о. Петро Понятишин, відчитав надіслану докторську грамоту латинською мовою, передаючи її зміст українською мовою, щоби було кожному зрозуміло, за яку це працю і за які заслуги для України наділено проф. Кошиця докторським титулом. Потім бесідник іще обговорив подрібно ці заслуги, як теж підносив значіння музики. Д-р Лука Мишуга навязав до Франкових слів „Хай пропаде мое імя, а хай живе і розвивається український нарід", згадуючи про одиноке бажання Кошиця: далі послужити українській пісні, себто тій, що є нашою історією і найдостойнішою репрезентанткою нашої нації. Нагадав потребу внову вислати цю пісню у широкий світ, щоби боронила український нарід, його культуру і свободу під проводом О. Кошиця, загально визнаного найбільшого нашого авторитету на тім полі. Згадав теж про наші завдання подбати завчасу про те, щоб українське мистецтво було гідно зарепрезентоване на Світовій Виставі в Ню Йорку в 1939 році. Д-р Артур П. Колман, професор Колюмбійського університету, зложив привіт від Департаменту східньо-европейських мов. Підкреслив, що тому 14 років він сам, перебуваючи в Празі, прислухувався викладам в Українськім Вільнім Унуверситеті й може ствердити, що його здивував високий науковий рівень цеї інституції. Проф. Колман подав теж, що ніхто зо словян не зробив для піднесення словянського імени в Америці стільки, скільки зробив д-р Кошиць з українською піснею. Посол британського парляменту, Рис Дейвис, підніс, що від велшів ніхто краще не відчуває українські пісні, бо між велшами й українцями є дуже багато подібного. Як одні так і другі надзвичайно дорожать своєю минувшиною і своїм народнім мистецтвом. Поздоровив проф. Кошиця і забрав із собою анґлійські видання українських пісень, оброблених Кошицем. О. Ф. Тарнавський говорив про те, як проф. Кошиць оживив його своєю піснею, бо зявився в Америці по розвалі нашої державности і стався тут пробудником мертвих душ до нового життя. Проф. Р. Придаткевич: Кошиць це вже не особа; це — інституція, енцикльопедія української культури. Д-р С. Демидчук: Як приїхав Кошиць до Америки, то навчив нас відразу співати гідно й бойово наш національний гимн. І від того часу постійно вчить нас далі й усе нам щось нового приносить. Це муж науки і тому й тут роджена молодь так його слухає. Пані Безручко, що належала до капелі Кошиця, розповіла про той маґнетизм, якого дізнають ті, що співають під його проводом. Есемблимен С. Ярема зложив подяку проф. Кошицеві від молоді, зазначуючи, що д-р Кошиць належить до нас і до цілого світу. Адвокат М. Пізнак підкреслював характер д-ра Кошиця, бо сам переконався, що проф. Кошиць міг би бути сьогодні великим багатирем, якби не так дуже дбав про те, щоби бути на сторожі саме української пісні, якби пішов на службу до чужих. Пісня — це наш найкращий обеднальний чинник. Це те, що ще найкраще й найскорше обеднає тут роджену молодь. Пані Марія Скубова, що разом з панею Безручковою вишила для проф. Кошиця прекрасний альбом, підкреслила, що ми є вбогі іміґранти і великих дарів дати не можемо, але даемо свої щирі слова і свої серця і клонимо свої голови перед заслугали Ювилята. Потім серед сліз відповідав д-р Кошиць. При кінці переповів іще свою хорово-мистецьку працю на українськім ґрунті в Америці, яку розпочав по тих початках, що їх зробив композитор М. Гайворонський з дириґентами нюйорської округи. Дав велике признання дириґентам взагалі, тій „найбільш нещасній клясі людей", а потім і тим, що допомагали йому з хорами. Теодосій Каськів згадав за виступи в Тавн Гол і Карнеґі Гол з хорами з Ню Йорку, Джерзі Сіти, Нюарку, Йонкерсу, Бейону, Пасейку, Бруклина, Елизабету. Зложив подяку дириґентам і молоді за їх ентузіястичну і безкорисну працю, як теж подякував жертводавцям, що зложили д-рові Кошицеві Народній Дар, який передано чеком враз з альбомом, до якого вписали свої імена всі учасники свята. Програму прикрасили співи баритона Петра Ординського і сопраністки Марії Ґели, при акомпаніяменті пяніста Стембера.

Підчас вечері відчитано ріжні телеґрами: з Елизабету, Скрентону (М. Січинський) і т. д. Усні привіти від Провидіня, Америки і Ліґи Кат. Молоді зложили ред. В. Лотоцький і о. Тарнавський. Закінчено свято відспіванням „Многая літа", а потім українським національним гимном.

ДРУГИЙ ВІДЧИТ ПОСЛА РИСА ДЕЙВИСА ДО УКРАЇНЦІВ

Заходами Обеднання Українських Орґанізацій в Америці та Центрального Комітету Українських Національних Орґанізайці міста Ню Йорку відбувся в неділю зполудня в Украніськім Народнім Домі другий відчит анґлійського посла Риса Дейвиса про українську проблему в світовій ситуації. Велика саля була майже наповнена. Було велике число молоді. Представлений в імені комітету адв. Михайлом Пізнаком, прелеґент зараз на вступі зазначив, звідки в нього взялося зацікавлення українською справою та наскільки воно спирається на безпосередньому досвіді в Україні. Він оповідає про свої відвідини. Західньої України негайно по пацифікації 1930-го року. Він гостро звертається проти називання погрому українського населення польським урядом пацифікацією. Це слово підсуває чужинцеві, що польський уряд післав до Галичини місію квейкрів, щоб вони своїми проповідями успокоїли людей. Називання огидної річи гарним іменем це один з тих „триків", якими уряди часто послугуються супроти своїх підданих. Досвідчив цього самий прелеґент, коли, попавши в тюрму підчас війни за свій пацифізм, дістав приказ вийти на примусову роботу, яку в тюрмі називається „ґарден парті", як звичайно в Англії називається приняття визначних людей держави королем.

Посол Дейвис малював своє почуття образи, якого він дізнавав, обсервуючи підчас свого побуту в Галичині обмеження свободи слова, закривання українських шкіл, урядові перешкоди розвоєві кооператив, фаворитування урядом поляків при розділі робіт і таке інше. З усіх надужить найбільшим він уважає те, що польський уряд мститься за протипольські настрої українського населення на малих дітях.

Посол уважає українців за справжню націю в повнім розумінню цього слова та вважає їх змагання до державности за природне явище, яке колись мусить увінчатись успіхом. Не зважаючи на те, що він пацифіст і не вірить у війну, він розуміє добре українців, коли вони зважаться на війну, щоб добути належне їм те, чого не можуть добути мирними способами.

Свої думки посол Рис Дейвис розвивав ширше на подані йому з публики запити. У цих вдіповідях він остерігав перед думкою, що, мовляв, в Европі стираються з собою противні ідеольоґії. Не ідеольоґії, а держави, а кожна з них іде за своїм інтересом. Англія не має в Україні ніякого інтересу поза те, що для Анґлії треба миру, а мир можливий лише тоді, як усі народи живуть щасливі під такими урядами, які вони собі свобідно вибрали. Він однаково ворожо відноситься до фашизму й комунізму та вважає, що їх треба демократії поборювати дорогою дискусії й переконування, що демократичний лад вищий від комунізму й фашизму.

КЛОПОТИ З ГРОМАДЯНСТВОМ.

Незвичайний клопіт зо своїм громадянством, котрий є також доказом абсурдности американського права в деяких випадках, має Фред Дж. Карон. Його родинний дім, у котрім він народився, був розділений границею на двоє: одна половина стояла на канадійській території, друга на американській. Коли Карон доріс, ані Канада ні Америка не хотіли признати його за свого громадянина. Карон мучився, доказував, що він народивсь у спальній кімнаті, а не в їдальні, але це нічого не помагало. Остаточно він рішився плюнути на бездушне право і бюрократію й тепер подав прошення про американське громадянство.

ВАЖНА ЗАЯВА ІДЕНА.

Анґлійський міністер Іден заявив, що Анґлії не є байдужа доля Еспанії і Анґлія буде докладати всіх старань, щоб не допустити до її поневолення, або до відкроення якихнебудь частин з її території.

БОРОТЬБА МІЖ МАЙНЕРАМИ И ВЛАСНИКАМИ ЗА СТЕЙТОВУ КОНТРОЛЮ.

Іменована ґубернатором стейту Пенсилвенія комісія для розвязки справи вуглевого промислу запропонувала стейтову контролю над промислом. На цей плян годяться представники майнерської юнії та вугільні „бутлеґери". Власники копалень протестують проти пляну як проти безправної реґуляції промислу.

ПОСТУП СВІТОВОЇ ВИСТАВИ.

Марсель Олівіє, французький ґенеральний комісар для світової вистави в Ню Йорку в 1939-тім році, заявив на бенкеті, данім у його честь виставовою корпорацією, що французький уряд хоче взяти у виставі живу участь, не оглядаючися на видатки. Гвейлен, голова корпорації, подав до відома, що до участи у виставі зголосилася також Югославія та вже наняла площу під свій павільон.

160 АКРІВ ЗА ДВІ КОРОВИ.

Саскачеванський фармер Алф Билдштейн Керобéрт задумав перенестися до Онтерія і цілу 160-карову фарму, вироблену і загосподарену, продав сусідові за дві дворічні телиці. Перед 14 роками Билдштейн заплатив за цю фарму $1,800.

ВЕЛИКИЙ КРАДІЖ НА ПОЧТІ.

В почтовому уряді в Дрогобичі Августові Анґельскому, вязничному сторожеві карної вязниці на Гірці, підчас надавання грошей хтось украв з кишені пачку грошей у загальній сумі 1,000 зл. Коли стверджено крадіж, заалярмовано поліцію, замкнено всі виходи з будинку і вилеґітимовано всіх людей, але злодія не знайшли.

ТАРАГІЧНА СМЕРТЬ ХІРУРҐА.

У Перемишлі в загальному шпиталі секундар д-р Костецький підчас операції ропного запалення очеревної вколовся голкою в палець. До 48 годин кров затруїлась і після одно-тижневих терпінь д-р Костецький помер.

ВОВКИ В КАРПАТАХ.

Вовки в Карпатах появляються частіше. Недавно біля Говерлі два вовки в ясну днину, як була мряка, загризли на Козинецькій полонині сім овець.

ВЕЛИЧАВЕ СВЯТО УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

ЛЬВІВ. — У селі Карові, пов. Рава Руська, місцева читальня „Просвіти" поставила в 25-літній ювилей смерти відомого українського композитора о. Віктора Матюка на його могилі памятник. На посвячення памятника зібралося біля 10,000 околичних селян і інтеліґентів й воно обернулося у величаву маніфестацію української культури. На те свято прибули представники центральних українських орґанізацій зо Львова, а також єпископ Коциловський з Перемишля. На прекрашеному квітами і прапорцями возі, в супроводі бандерії, віхав до села голова матерного т-ва „Просвіта", д-р Іван Брик, якого привитали хлібом і сіллю, квітами та промовами представники місцевої читальні „Просвіти". Преосв. єпископ Йосафат відправив архиєрейську Службу Божу, в асисті численного духовенства, та відправив панахиду за душу покійного композитора. Потім були промови ріжних українських діячів, а вечором відбувся в місцевій читальні концерт, на якім хор „Сурма" виконав кілька композицій о. Матюка.

НОВИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС У ЛЬВОВІ.

ЛЬВІВ. — Дня 5 жовтня ц. р. розпочавсь у Львові перед судом присяглих великий політичний процес проти 43-літнього українського селянина Михайла Хомяка за здогадні злочини, яких він нібито допустився в часі українсько-польської війни. Польський суд йому закидає, що 7 листопаду 1918 року в характері українського вояка він убив родину Мехонських у Львові, а 14 листопаду тогож року убив у Львові в часі боїв Й. Лінтнера. Крім того акт обвинувачення закидає підсудному вбивство польського полоненого вояка, невідомої назви, в Лисиничах тогож року. Боронять підсудного адвокати: д-р Семен Шевчук і д-р Живіцкі (поляк). Українська крайова преса подає про той процес широкі звідомлення.

ЗАСУДИЛИ УКРАЇНЦІВ.

ЛЬВІВ. — Дня 4 червня ц. р. відбулася в Стрию судова розправа проти студента Ярослава Горбового, якому закидали приналежність до ОУН й поширювання летючок цеї орґанізації. Але що обвинувачення були оперті виключно на „тайних" доносах поліційних агентів, лава присяглих увільнила підсудного. Та прокуратор зголосив відклик, яким увільняючий присуд уневажнено. Перевівши другу судову розправу, засуджено Я. Горбового на сім літ тюрми. — В Бережанах відбулася розправа проти Дмитра Василюка з Чагарова і Гната Сабатовича з Журавна, пов. Рогатин, за здогадну образу польської держави й польського народу та знищення польського державного прапору. Першого засудили на 2 роки і 3 місяці, а другого на 1 рік.

ЗЇЗД ЖІНОК-ІНСТРУКТОРОК „СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРЯ".

ЛЬВІВ. — Товариство „Сільський Господар", що працює над економічним і культурним освідомленням українських селян, повело широку орґанізацію також серед українського жіноцтва, щоб з нього зробити свідомі та корисні для родини і нації господині. Ця робота вимагала відповідних жіночих інструкторок, які „Сільський Господар" ступнево підховував. Тепер ці інструкторки, що працюють по ріжних місцевостях на українських землях під Польщею, мали свій перший зїзд, на якому нараджувалися над теперішнім положенням українських жінок-селянок та установили спільні напрямні в їх праці набудуче.

ДАЛЬШІ РОЗСТРІЛИ В СОВЄТАХ.

МОСКВА. — В Жоблині, в Булорусі, советська влада розстрілила 9 чергових місцевих урядовців за спробу викликати розрухи проти советського режму з ціллю відірвання Білорусі від Совєтів. Совєтська преса говорить, що застрілені працювали в спілці з німецькою і польською розвідкою. Ходять поголоски, що Совєти застрілили адмірала Іванова, який репрезентував Совєти на англійській коронації минулої весни. Цей розстріл держать у тайні, щоб не викликувати ні за границею ні в краю переполоху.

НАЦІОНАЛІСТИЧНА ОРҐАНІЗАЦІЯ В БУРЯТО-МОНГОЛІЇ.

МОСКВА. — Совєтська преса доносить, що недавно викрито в Бурято-Монголії місцеву націоналістичну орґанізацію, яка прямувала до відірвання цього краю від Совєтів. Члени цеї орґанізації працювали на шкоду Совєтів. Багато з них дісталося до комуністичної партії й місцевої адміністрації і там робили свою роботу. Совєтська преса твердить, що ця орґанізація працювала на приказ японської розвідки.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
81 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЯК ПРАЦЮЄ СОВЄТСЬКА СИСТЕМА

Французький ґенерал Де Кюняк вигребав у французькім військовім журналі „Ля Франс Мілітер" іще раз справу покійного російського большевицького ґенерала Тухачевського, що його останнього червня розстрілили большевики з кількома іншими визначними офіцирами большевицької армії. Не зважаючи на те, що стаття відноситься до похороненого й нині вже напів забутого чоловіка, вона має своє значіння, тому, що розкриває нам краще бойову вартість большевицької армії, що на всякий випадок буде чинником у грядучій світовій війні.

На думку цього військового знавця, ґенерал Тухачевський згинув через те, що повів засадничу, але невдалу боротьбу за певні засадничі справи орґанізації большевицької армії. Він саме виступав проти цього, щоб в армію, себто в бойову частину державної машинерії, вводити систему політичних комісарів. Він уважав, що ця система мусить шкодити боєздатности армії, і тому старався звільнити військове командування від нагляду політичних шпигунів.

У своїй опозиції проти системи політичних комісарів при військовім командуванні. ґенерал Тухачевський спирався не на теорію, а на свій власний досвід. Ґенерал Тухачевський був саме командантом большевицьких військ у їх поході на західню Україну й Польщу в 1920-тім році. Це він почав був цю завзяту кампанію проти Польщі, що довела большевицькі війська під саму Варшаву. Здавалося, що Варшава впаде леда день. Одначе цій армії прийшлося зпід самих брам Варшави вертатись, дізнавши поразки. Як саме в польській армії знайшлася сила на офензиву, це інша історія, про котру й українці можуть багато сказати, але її ґенерал Де Кюняк не дотикає, бо він цікавиться лише питанням, чому саме большевицькі війська під Варшавою не мали сили викінчити свій переможний похід. Каже ґенерал Де Кюняк, що ґенерал Тухачевський програв цю кампанію тому, що не виконано як слід його приказів. Він має на думці команданта кавалерії Буденного, котрий не послухав приказу Тухачевського йти на Варшаву, але пішов у східню Галичину добувати собі приватної слави. Цей Буденний потім заслоняв свій непослух тим, що приказ Тухачевського не був підписаний трьома політичними комісарами, як цього вимагали совєтські правила. Отже, на думку Тухачевського, він, а з ним і большевизм, програв кампанію проти Польщі через політичних комісарів.

Дивним збігом обставин між офіцирами, що були за розстріл Тухачевського, був власне цей Буденний. Отже Тухачевський програв головну кампанію через політичних комісарів при військовім командуванні, а потім через свою боротьбу з іншими комісарами втратив життя.

Звісно, ця втрата не українська втрата, але вся ця історія важна для українців настільки, що вона розкриває боротьбу між чисто військовим командуванням большевицької армії та політичною контролею. Ця боротьба є висловом недовіря політичного проводу до армії, недовіря такого глибокого, що через нього падуть навіть голови провідників. Вислідом цеї боротьби був розгром над Вислою, а в будучності вона може дати подібні висліди деінде..

ҐЕТО В ПОЛЬЩІ

Польські університети завели в клясах гето, себто призначили для студентів-жидів окремі місця і лавки.

Слово „гето" походить з середніх віків і воно означало міську дільницю, в якій призначено було жити жидам. Поза тою дільницею їм не вільно було поселятися. Знесено це середньовічне гето щойно в минулім віці, як вислід тяжкої боротьби жидів за зрівняння їх з християнським населенням.

Тепер знову запроваджують свого роду гето по таких державах як Німеччина, в якій відгороджують жидів від купецтва, промислу, мистецтва, літератури, культури, змушуючи їх творити у тих ділянках своє окреме життя. Навіть зачинають впроваджувати і таке ґето, силою якого призначують жидам навіть у парках окремі лавки. І заборонено жидам змішуватися з німцями через подружжя.

Протижидівський рух прибрав гострі форми також в інших краях: в Угорщині, Румунії, Польщі. В Польщі внаслідок довгої боротьби польського студенства зо шкільними властями ті останні остаточно вволили волю студентства і запровадили по високих школах „гето", себто призначили для жидів окремі лавки. Жидівські студенти завзято проти цього протестували; вони страйкували в той спосіб, що воліли цілий час підчас науки стояти, ніж сідати на призначених місцях. Та це не помагало, тільки викликувало з боку польських студентів ще гостріші вибухи. Тепер жидівські студенти рішилися на ще сильніший страйк і постановили замкнутися в жидівським студентським домі та не виходити звідти так довго, аж поки не буде знесене ґето. А тепер, як доносить преса, заповіджено з цієї причини генеральний страйк усіх жидів у Польщі. Та правдоподібно і той страйк нічого не поможе. Польща ступнево стручує жидів до згірдливого положення „гета". Тепер вона запровадили його у високих школах, а згодом запровадить у промислі, торговлі, науці, мистецтві, літературі, аж поки жид знов не стане в польськім суспільнім житті тою згірдливою фіґурою, якою був у нім давніше, себто у тих давніх шляхотських часах, коли жид виконував за шляхтича найчорнішу і найпоганішу роботу й обдирав вбогих селян, щоб за те бути зненавидженим у селян, а в погорді — в шляхтича.

Така була дяка жидам за їх вірну службу Польщі. Така дяка їм і тепер за те, що вони вцілості запряглися до польського культурного і політичного воза, що самі старались уподобити себе до поляків та називали себе „поляками мойсеєвого визнання"; що співпрацювали з поляками за границею, а також у нутрі, аж так далеко, що без застережень помагали їм гнобити інші національні меншини, в першій мірі українське населення, що знайшлося під польською владою.

Скільки то влесливих слів висказали жиди по війні, в Польщі й тут в Америці, на адресу поляків та їх держави! Скільки жовчі вилито на змагання українського народу! А вислід: у Польщі заводять ґето.

Жидівська політика в Польщі держала з тим, хто сильніший. Остаточно цеї засади тримаються й інші. Але лихо в тім, що жиди не все визнаються добре на правдивій силі. Вони судять політичну силу за її хвилевою „кінетикою", а не за її „потенцією". Себто, вони захоплюються тою політичною силою, яка в даній хвилі має зброю в руках і тою зброєю може хвилево блестіти. А не беруть під увагу витревалости цеї зброї, її потенції.

Нема сумніву, що Польща робить із жидів жертвенних козлів. Вона своєю нерозумною політикою зайшла в глухий кут. З польської влади незадоволене нині навіть само польське населення. А що ніякий польський уряд не всилі перевести ніяких ґрунтовніших, оздоровливих реформ, як довго національні меншини під польським пануванням не мають забезпечених повних прав, то польський уряд старається здибати „жертвенних козлів", на яких міг би скинути всю вину за свої невдачі. Цю вину польський уряд скидає почасти на українців, а тепер уже й на жидів.

Українці все вважали поляків своїми ворогами, все з ними боролись і намагалися завдати їм поважні удари. Тому з цього боку твердження поляків, що до нинішнього тяжкого положення в Польщі багато причиняються українці, є у великій мірі оправдане. Але для жидів, які так вірно служили Польщі, ця польська відплата мусить бути дійсно прикра. Та хай це буде для них іще раз наукою, що на довгу мету не все є найсильнішими ті, що в даний момент мають зброю в руках. Сила зброї залежить від руки і долоні, що її стискає. Коли рука вяне, зброя випадає, а ті що на неї числили, „пошиваються в дурні".

це все?! Чи це партія Фенцика і Бродія і Василенка — як римський тріюмвірат! — дістала новий приплив грошей? З якого джерела, чи може аж із двох, трьох?! Які цілі хотять осягнути жертводавці? Чи може декому залежить на тому, щоб скомпромітувати докраю ідею автономії — мовляв, ось такої ясної справи ви не всилі розумно, поправді вирішити, то де вам до більших, замотаних справ?! Чи це хтось невідомий і відомий хоче за всяку ціну понизити нашу школу, щоб молоді утруднити науку, а вчителям кинути сварку за форму, щоб і не могли дійти до змісту? Чи це вислід нової закордонної політики нашої держави, чи великий страх перед живою народньою мовою злучив усіх ворогів нашого відродження в одну спілку? Котра з тих причин — чи всі разом? Не знаємо.

Чого не знаємо, про це не будемо говорити; говорім про те, що знаємо. А знаємо, що стара Австрія старалася всякими способами витворити з чехів на Мораві — московську, а на Шлеську — шлеську націю, та **це їй не вдалося.** Проти задумів Автрії станула одноцільна чеська суспільність, чеський нарід. Інстинкт самозбереження диктував чехам, щоб не дати себе зловити на **сповидно демократичні кличі,** в роді: — Народе, не треба тобі фільольоґів, рішай собі сам! — **На це не дали себе чехи зловити!**

І український нарід, подібно як чехи, в свому житті мусів боронити свою рідну мову й рідну культуру перед усякими зазіханнями впродовж своєї історії. І на нього накидувалися всякі, чужими оплачувані галапаси, щоб знищити його. Але цей нарід переможе, бож **не може чужа мова бути накинена якомусь народові проти його волі.** Правда, тут і там за пиво, за якусь вигоду підпишуть темні і присуди смерти на себе; але невжеж те, що тепер у нас діється, — це вирішення мовного питання? Назавжди? При пиві, за пиво?!

Тому ґорі іміймо серця! Лишім хвилеву радість кацапам, що мусять уживати аж хитрощів та обманів, щоб наш темний селянин підписав, що бумаґа, скамейка, карандаш — його рідне слово. Лишім хвилеву радість кацапам, а самі вірмо в нашу кінцеву перемогу й берімся **до ще більшої праці,** як була досі. **Освідомлюймо наш темний нарід,** що **сам на себе в своїй темноті кує кайдани;** притому будьмо **приготовані на великі жертви. Тих, що будуть боронити рідної мови, будуть очернювати і гнати, як колись апостолів Христових, але чим більш понесемо жертв, тим вище іміймо серця!**

Наше пожертвування, наша праця та наша любов до рідної мови і до нашої культури нехай будуть найкращою нашою зброєю. У відповідь на всі нинішні провокації наша праця нехай буде найкращою відповіддю. Фонд на друкування книжок, зложений Учительській Громаді, нехай буде першою точкою нашої відповіди.

Не бійтеся — голосив ще недавно Президент-Визвольник. — Не бійтеся! До праці! Горі іміймо серця!

ХОЧУТЬ ВИРІШИТИ ПРИ ПИВІ І ЗА ПИВО

На Закарпатті розпочалась нова орґія, яка змагає до того, щоб закріпити там мовну баламуту, себто, щоб не допустити, щоб нарід заявився за те, щоб у школах і урядах вживано мови населення, мови, як там кажуть, „руської", себто української. По селах вештаються хмари ріжних аґітаторів, що звідкись добули поважні суми гроша і з пивом та горівкою підходять до наших селян, змушуючи їх підписувати заяви за „руську" мову, що означає мову російську. Ужгородське „Українське Слово" пише про це в статті „Горі іміем серця" (з 23. вересня ц. р.) ось що:

Як відомо, в останніх часах по наших селах і містах дуже змоглася аґітація за „русскі" учебники. З місць доносять нам, що притому пущено в рух цілий апарат обманств, очернень, денунціяцій. В одному селі виточено бочки пива на собраніе; хто пе — підписуй. В іншому знов підписують селяни чистий папір, текст дописаний пізніше, деінде підписуються селяни на землю, яку мають розділювати... Ще деінде підписує малий хлопчина неграмотних батьків, які стоять за... граматику Сабова.

Ще багацько прикладів можнаб навести тих обманств, якими мусять послугуватися, щоб доказати, що хочемо „наших" книжок. Кожному тямучому тиснуться самі питання до голови: Відки беруться гроші на друкування цих усіх книжок, на утримання тих усіх аґітаторів, на їх поїздки, на пиво, яким гостять і розпивають людей, і т. д.? Відки

ВЖЕ Й РОКСОЛЯНА — „ПОЛЬКА"

„Полька на троні султана" — це заголовок статті, ніби наукової, яку помістив Тадей Білінські в ч. 191. відомого краківського часопису „Ілюстровани Курер Цодзенни", що то постійно нищить усе, що українське. Ось той польський „учений" добачує ту „польку" в Роксоляні, славній жінці Сулеймана Великого, одного з наймогутніших отоманських володарів (1520—1566). Цю Роксоляну вважають найвизначнішою жінкою XVI століття, а в історії Туреччини її імя записане не менш світлими буквами, як її славного чоловіка.

Отому польському „вченому" відповідає в ч. 17 журналу „Нова Хата" відома українська діячка Константина Малицька. Вона покликується на студії поляків у цій справі, а то Жеґота Павлі і Шимона Ашкеназого, які виразно стверджують, що Роксоляна була дочкою „рускеґо ксендза з мястечка Рогатина". Вже сама назва „Роксоляна" значить „Русинка", і так її підписують на портретах, які досі заціліли. Кримський у своїй „Історії Туреччини" називає Роксоляну „українською попівною". А народня українська традиція й історія подають, що це була Анастасія Лісовська, донька нашого священика з Рогатинщини, яку турки захопили в ясир у часі турецького нападу на галицькі землі. І ще донині лунає пісня:

А тотаж то Роксолянка,
Що то трясла Сходом,
Була наша попадянка
З Рогатина родом.

Про цю попадянку пише К. Малицька таке:

„У Стамбулі знаходиться донині мавзолей-гробниця Роксоляни, одна з найкращих у столиці Туреччини. Тут спочиває Хурем-султанка (радісна монархиня), яку бурхливе життя зо скромної попадянки винесло на престіл найбільшої в той час держави. Настася Лісовська—українка з роду, але вдачею трохи ріжна від своїх чутливих землячок. Вона і в найтраґічніших хвилях уміла заховати спокій і рівновагу духа. І коли гнали її бранкою Чорним морем по гострім камінні, по сирім корінні і в Стамбулі на варетбазарі, торговиці жіночим тілом, і серед інтриґ султанського гарему не проливала вона невільницьких сліз, а вміла, все весела, примінитись до умовин життя, бо дивилася вперед, бо цікавилася сучасністю, бо вчилася скрізь і всюди чужої мудрости, а сама творила свою будучність, не затрачуючи притому ні дрібки власної багатої індивідуальности".

Про Роксоляну писав венецький посол Новаджеро в 1553 р., що „в османській державі не бувало жінки, яка тішиласяб більшою повагою". А коли Роксоляні було 50 років, то про неї писав інший венецький посол, Тревізано, що вона є для султана така кохана дружина, що відколи він її пізнав, відтоді не хотів уже знати другої жінки, а „чогось такого не робив ще ніхто з султанів, бо в турків є звичай міняти жінки".

Роксоляна стала з невільниці султанкою, але не приняла всіх приписів турецької релігії і двірської етики. Вона ходила без обовязуючої турецьких жінок заслони на лиці, давалася портретувати чужим малярям, зявлялася свобідно на нарадах державних мужів, де був доступ тільки чоловікам, вмішувалася в політику, приймала послів чужих держав і виявляла себе на кожному кроці — самостійною монархинею. А крім того займалася добродійною акцією: заснувала кухню для вбогих, лічницю, купальню, бібліотеку, дім для божевільних і т. п.

Усе те зібрала у своїй статті К. Малицька, відповідаючи польському писаці, що рад би ще й ту визначну жінку зачислити до — „полек".

Р. Гр.

ВОВЧИЙ ЧОМБЕР З ҐОҐОДЗАМИ

(3)

— Цього не маєте? — спитав високий насупивши брови. — То нащож дурите людей, пишучи на карті?

Стукіт нетерпеливих ставав щораз загальніший і голосніший.

— Вже йду, вже! — крикнула дівчина. — Зараз вернуся до вас. Мусите винайти собі щось інше.

— Це крайна безличність писати на карті щось таке, чого в кухні нема! То лиш на те, щоби гірськими спеціяльностями приманювати гостей і, як вже прийде та сяде тут, тицьнути йому що інше. Очевидно, бо вовка дістати не так легко, як барана, або свиню!

— Може вже вийшло, — замітив малий грубий. — Ми досить пізно прийшли і ту спеціяльність зїли ті, що скорше прийшли.

— Вийшло? То на карті повинно бути перечеркнене. А то ні! Навмисно лишають на те, щоби показати, що ось то така невидальщина буває у них.. Цілий світ жие обманством!

— Махни рукою на того вовка! — утихомирював його малий грубий. — З голоду не помремо, бо карта велика. Виберім що інше.

— Не вибираю! Не дам себе водити за ніс. Що стоїть на карті, мусить прийти на стіл! Чи ти розумієш це?

Високий вередував щораз голосніше. Збиточник Дарнівський загадав досипати оливи до вогню. Звернувся до сердитого, високого і сказав:

— Маєте повну рацію, пане! Годі позволити, щоби якийсь ресторанник, дерун легковажив своїх гостей і робив собі з них дуже несмачні жарти. Така зневага не повинна прилипнути безкарно.

— Неправда? — підхопив великий. — Це кпини, це каригідні жарти. Закличу самого господаря!

— Це вам не поможе, — сказав Дарнівський дуже ввічливо. — Нахилившися до високого, відгородив рукою уста від сторони, де був третій стіл, і шепнув:

— Пару порцій не хочуть дати.

— Так? Так гадаєте? — високий спитав здивований. Всі три туристи обернулися до Дарнівського і ждали, що він далі скаже.

— Я не тільки гадаю, а знаю це! — відповів Дернівський рішучо.

— А то чому не хочуть нам дати? Може гадають, що не заплатимо? Ось не боялися дати нам вино...

— Не хочуть вам дати попросту тому, бо це справа для постійних і протеґованих гостей з цих сторін. Такому, що сюди лиш заглянув перший і мабуть останній раз, вони таких спеціяльностей, які не так легко роздобути, не дають.

— То на щож пишуть на карті? Як це лиш для деяких протеґованих гостей, то писати не треба, а лиш сказати їм на вухо, що їх улюблена страва є.

— Чи ця спеціяльність смачна? — спитався худий.

— Чи смачна? Лиш їсти і по ній пальці вилизувати, висмоктувати! — сказав Дарнівський поцмокуючи. — То не будьщо! Такий делікатес лиш в наших горах можна дістати!

— Я мушу це покушати. Бути тут і відїхати звідси, не покушавши найліпшого гірського делікатесу?

— Як покушаєш, коли не хочуть дати і не дадуть! — сказав грубий.

— Дістану! І ти дістанеш, мій сину! — потішав товариша високий, клепаючи його по рамени. — Чому не маємо дістати щось, коли воно смачне?!

— Я також возьму порцію, та не з ґоґодзами, а з книдлями, — сказав худий.

— Я також з книдлем, — додав малий грубий.

— Коли ви з книдлем, то і я з книдлем! — додав високий.

Дарнівський — начеби його посадив на чотири коні. Приязно і охоче давав туристам пояснення на кожде їх питання. Також розказував, який смачний, делікатний той чомбер. Нарешті строго довірочно вищебетав, що тому пів години сам зїв добру порцію. Спеціяльно нині чомбер дуже сочистий. Мабуть була це молода штука вигодована в полонині на вівцях. Коли кельнерка знов прийшла до стола, високий промовив до неї строго:

(Кінець буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

—o—

НА ЩО ЇМ ЗДАЛОСЯ?

Зазначую, що в одній частині Ню Йорку записалося до школи для дорослих людей одна українка. Доросла вже людина. Замужна. Має діти, з котрих декотрі вже самі заробляють на життя.

Зачував я потім, як наші люди дивувалися: „Пощо їй того? Нащо їй учитися? Чого вона научиться? Чи не має чогось кращого робити?" і таке інше.

Тимчасом у ґазетах кожного дня подають новинки про відкриття преріжних курсів для дорослих людей. Ось, наприклад, у Нюарку, Ню Джерзі, відкривають цеї осени курси для дорослих людей. Мають учити там: англійської, німецької, французької, італійської, еспанської мови, бизнесових рахунків, торговельного права, діловодства, стенографії, кравецтва, вишивання і т. ін. Цілі науки ріжнородні: мають дати доспілим людям розривку та науку, потрібну для звання. Це вже пятий рік ведеться ця школа в Нюарку. Значить, кожного року знайдеться багато людей, що таки знайдуть у школі щось потрібне, пожиточне, чи приємне.

ЩО КРАЙ, ТО ОБИЧАЙ.

У вязниці повіту Ню Кесл, коло Вилмингтону, в стейті Делевар, виконано небувалий присуд суду. Привязано 30-літнього Джеймса Гарта до стовпа на подвірю вязниці та вліплено йому по голих плечах десять ударів батогом. Потім замкнено його ще на 6 днів до вязниці.

Засудив його суддя Френк Спікмен на цю кару за те, що він бив свою жінку. Закон, на основі котрого суддя видав присуд, походить іще з 1717. року, отже ще з часів, як американські кольонії не становили самостійної держави. За останніх десять літ не карано так ні одного чоловіка.

Це становище до биття жінки чоловіком, котре видно з присуду судді, походить з культурного наставлення американців. Воно стоїть у виразнім противенстві до культурного наставлення в цій справі інших народів. Кажуть у нас: „Жінку люби, як душу, а тряси, як грушу!" А москалі кажуть: „Як чоловік жінку бє, то вона від того ліпшу зупу варить".

НЕ БУДЕ ВІЛЬНО ЖАРТУВАТИ З ПОПАДЯНОК?

Міс Мексин Воткинс подає до публичного відома, що в Ню Йорку зорганізовано нове товариство, котре буде коротко називатися „Ес-Ді-Ов-Пі", або цілою назвою: „Сосайеті оф де Дотерс оф Прічерс", себто „Товариство дочок проповідників".

Каже вона, що дочки проповідників зорганізувалися в товариство передівсім тому, що проти них люди пускають собі преріжні жарти й дотепи. Отже вони організуються на те, щоб до таких жартів набудуче не допускати.

Можливо, що це правда, що про дочки проповідників пускають багато жартів, але чи придасться що для цього організувати аж спеціяльне товариство? Чи помогло би щось шотляндцям, якби вони зорганізувалися для боротьби проти жартів про шотляндську ощадність і скупість?

А як деякі жарти проти цих дочок проповідників справді мають у собі якусь правду? Чи поможе щонебудь розбивати дзеркало, коли щока крива?

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

МОЇ ВРАЖІННЯ З ПІВДЕННОЇ КАЛІФОРНІЇ.

Чи то своїм географічним положенням, чи своєю природньою красою, тропічними ростинами, багатствами, чи своєю овочевою індустрією, що стало розростається і майже заливає всі краї світу, чи то нарешті, своєю фільмовою продукцією — Каліфорнія займає перше місце не лише в Америці, але й у цілому світі. Рекорд цеї країни непереможний, дарма, що цього року минуло лише 80 літ, коли то її американці забрали від Мексика і коли то тисячі людей, ідучи за кличем „Ґов вест", горнулися сюди в пошукуванні копалень золота, щастя.

Не тільки тоді люди йшли „на вести", але йдуть і тепер. Новоприбулий до Каліфорнії легко запримічує характеристичний прояв безнастанного напливу „чужинців" до цеї „соняшної країни", як називають цю казкову провінцію. З 5,677,251 громадян Каліфорнії є дуже малий процент там уроджених. Решта — прибулі з сусідніх стейтів: Оклагома, Ню Мексико, Невада, Колорадо, Айова і т. д. Не бракує тут і нюйорчан, людей з Пенсилвенії, словом, з кожного стейту. Є тут і повільні мексиканці, косоокі японці, китайці, а зокрема — жиди. Японці працюють по городах, виноградниках, склепах, а китайці дальше перуть шмаття. Ті дві групи людей тепер незвичайно рухливі і страшенно себе ненавидять; навіть бються. Це від вибуху війни на Далекім Сході. Минулого тижня у Лос Анджелесі там роджені китайські і японські хлопці в шкільному дворі вчинили такий завзятий „файт", що аж мусіла їх розборювати поліція.

Зо слов'янських народів є тут усі. Москвини найчисленніші. Хоч поріжнені релігійними сектами, проте мають поважний голос у голивудських колах, але завдяки жидам. З релігійних московських сект цікаві є т. зв. молокани. Їхні члени ходять з бородами, жінки позакручувані в хустини або в шалики, а декотрі ходять босі по Бродвею у Лос Анджелесі. Українців тут немале число, але, на жаль, під теперішній час усі вони страшенно порозкидані по Лос Анджелесі й околицях, а декотрі по т. зв. пустиниях. І не живуть у згоді з політичних та особистих причин. Колись був у них свій культурний осередок, свій хор і т. д., але з цього остався лише солодкий спомин. Автор цих рядків вірить у пекучу потребу відновлення українського життя і вірить у його скоре відродження, але до цього потрібне, в першій мірі, обєднання свідоміших сил, котрі далиб почин цій, такій потрібній справі. І справді булаб велика шкода, колиб місцеві українці остались позаду своїх братів на сході у їхній акції для себе й для Рідного Краю.

Кажуть, що пересічно сюди приїздить (на дахах вагонів!) 500 непрошених гостей з чужих стейтів і тим витворюють чималу кризу для властей, бо роботи трудно знайти, а кормити їх годі. Тому уряд депортує їх до місця їхнього уродження. Між тими „непрошенцями" є чимало небезпечних людей з кримінальними рекордами, котрі тут змінюють свої назвища і ведуть, коли можуть, життя чесне. Зате, за звітами тутешньої пресі, приїздять сюди ріжні міліонери, котрі пересічно денно оставляють тут півтора міліона долярів. Голивуд, Санта Каталіна й багато інших повабних місцевостей роблять Каліфорнію для відвідувачів модерною Меккою.

Голивуд на мене не зробив великого враження. Виглядає на жидівську дільницю міста Лос Анджелеса. Будинок жидівського шпиталю в Голивуді з Соломоновою звіздою зноситься високо понад інші будинки. Скрізь видно ріжного роду „красунь", що ждуть на фільмову карієру чи яку іншу. Є вони ріжних національностей, але найбільше є їх з жидівського роду. Ті останні мають мабуть надію, що їм тут лекше вибитись.

Назагал у Каліфорнії можна надибати багато старших людей зо слабким здоровлям, що користають з лагідного підсоння. Також автомобілі тут старші. Це тому, що нові авта тут дорожчі, яких 100 до 150 долярів, ніж на Сході. Це тому, що автомобільні підприємства додають до ціни авта ще кошти транспорту. Деякі люди ідуть на Схід, там купують авта і вертаються ними до Каліфорнії. Без авта тут майже не можливо жити. Природа манить своєю красою в гори, в пустині, до купелевих місць, чи деінде. Всюди тут гарно. Всюди своя питома краса, з тропічними деревами, ростинами, пальмами, фіґами, помаранчами, цитринами і сотнями інших річей, на яких опис мені бракує слів. Найкраще вражає в Каліфорнії весна, коли бачите покриті снігом гори, за ними ясне, тепле, усміхаючеся сонце, а на долині широчезні поля — виноградові, помаранчеві, бросквиневі і т. д. Між ними вються модерні дороги, при котрих продають смачні ягоди — овочі цеї щедрої країни.

Каліфорнія — це рай на землі. Рай для всіх, але найбільший для тих, що мають гроші!

Ф. Луців,

Лос Анджелес, Каліфорнія.

—o—

ЧИ МИНУЛО ТЕ, ЩО БУЛО?

Була колись слава, як вірні сини України на бистроворонних на вільній землі її грудьми з мечем у руках із завзяттям страшним здобували. Від срібнолентого Сяну аж по Дін виступали полки за лавою лава, з вогнем завзяття рушали браття і лунала тоді, і ще раз лунала українська слава. Тоді не нами, а самі собою ми рядили. „Іду на вас" — казали.

Князі колись у нас були. „Руська правда" була. І наші закони життям нашим нормували.

А потім козацтво повстало. І понеслась ген далеко козацька слава. Ляхів били, за волю і право стояли, на суздальских жовто-рижих тяжко кривду мстили. Навіть Сарагоссу чужинцям боронили. Та не про все нам передали, куди їх носило. Фльота була. На байдаках у Царгород до султанів, як Шевченко каже, „у гості ходили".

І лунала слава, українська слава.

І та слава, незалежна Україна, по світовій заверюсі. По цілому світі на честь своїм ділам, а ворогам на пімсту знову пролунала.

Минулася.

Москаль і брудний чобіт ляха притоптали славу, нарід у неволі. України діти — одні на чужині, а найкращі вірли у кайданах.

Чом так сталося? Сміло скажу: **крамоли, крамоли** і ще раз **крамоли**.

Тим шляхом, у казарми в кайданах закута, пішла на те, щоб вас опамятати — предків наших слава.

Чи плакати й від когось ласки ждати?

Гей! Чиїж ви внуки?!

„Contra spem spero" — проти надії сподіваймось, не опускаймо рук. До відважних світ належить — то надія наша. Завіт предків наших тільки до волі — тож у ряди всі до одної злуки.

Любови до краю від тих, що в нерівних боях впали, треба нам учитись, крамольників знехтувати — недоуком у школу, від крикунів - хвальків діла зажадати, ділом приклад дати, в позитивній праці патріотизм проявляти.

А що найважніше: всі свої установи підпирати, провалити їм не дати.

Діти українські в українську школу обовязково посилати. І памятати на Шевченка: „Учітеся, брати мої"... І рідною мовою дорожити, бо:

„Рідна мати нас родила, рідна мати нас повила.

Чомуж мова її булаб нам немила?"

За тужу мову москалі чи ляхів братів наших у вязниці саджають, ба навіть нею Господа благати забороняють.

Мамо українська — цеж ти Україна.

Думаю, не милюся, що тобі так кажу. Виховуй нам дитину в щирій любові до України, памятаючи, що кожна птиця своє пискля для себе плекає. Сповниж, українська мамо, цей святий наказ: цеж як кришталь чистий патріотизм твій і всіх нас.

Хай же лунає слава і предків наших заповіт. Не лякаймось, що „йдуть на нас", бо ще живе дух Святослава і рознесеться знов його слава від Кавказу до Карпат.

Володимир Сомко,

Мінеаполіс, Мін.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Отсим подаємо до відома, що головний рекордовий секретар Д. Галичин буде присутній та говоритиме на наступних зборах і імпрезах членів Українського Народного Союзу:

Chicago, Ill., у четвер, 21-го жовтня, на організаційних зборах урядників і членів усіх відділів У. Н. Союзу з міста Шикаґа й околиці, які відбудуться у 7-мій годині ввечір на Нортсайд під ч. 2408 Вест Шікаґо евеню.

Windsor, Ont., в пятницю, 22-го жовтня, на загальних зборах місцевих громадян у справі оснування Союзового відділу.

Detroit, Mich., в суботу, 23-го жовтня, на зборах урядників усіх відділів У. Н. Союзу з Дітройт і Гемтремк, у годині 3-тій пополудні, в парохіяльній галі при вул. Кліперд і Едвард. У 7-мій годині ввечір відбудуться в тій самій галі організаційні збори всіх Союзовців з Дітройт і Гемтремк.

Cleveland, O., в неділю, 24-го жовтня, на посвяченні прапорів 102 У. Н. Союзу.

Обовязком кожного урядника й члена У. Н. Союзу з вище поданих місцевостей є бути конечно присутніми на дотичних зборах.

Головна канцелярія У. Н. Союзу.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ШІКАҐО, ІЛЛ.

О. Архипенко відкрив школу.

„Шікаґо Дейлі Нюз" з 9. жовтня подає відомости про приїзд українсько - американського мистця Олександра Архипенка з Каліфорнії до Шікаґо. Заразом поміщено велику, дуже гарно віддану знимку з твору Архипенка „Ма".

Архипенко, як подає часопис, буде викладати по університетах і музеях. Перший виклад відбудеться 20. жовтня в „Юніверзіти оф Шікаґо кемпос" заходами „Інтернешенел Гавз енд ди Ренесанс Сосаєті".

Архипенко буде давати постійні виклади тижнево в „New Bauhaus" які зачнуться 18-го жовтня в „Marshall Field Mension", 1905 Prairie Avenue. Окрема власна школа Архипенка рисунку, малярства і різьбарства знаходиться під ч. 510 при вул. Норт Дірборн.

Американська газета згадує теж про останні українські праці Архипенка для Клівленду, Дітройту, Стемфорду і Львова.

ДІТРОЙТ, МІШ.

Будуємо У. Н. Дім.

Ще не бачив Дітройт такого народнього свята, яким було свято з 19. вересня, коли то відбулося заложення вугольного каменя під Український Народню Святиню. В тім святі, як було теж свято У. Н. Союзу, взяло участь коло 7,000 осіб. Про це буде окремий допис, а я подаю тільки спис жертв, що їх тоді зложено. Якк би чиє імя не було поміщене, то просимо зараз звернутись у тій справі до секретаря на адресу: 6624 Fern St., Detroit, Mich.

Жертвували:

С. Ф. Клайн $125; Укр. Мішіґен Ліґа $100; В. Єднак $100; М. Лакота $100; Бр. св. Йосафата $50; В. Дідик $50; М. Кіптик $50; Юлія Шустакевич $27; по $25: Клюб Мазепа, відділ 183 У. Н. Союзу, Укр. Ам. Сітизенський Клюб, Укр. Демократичний Клюб, Укр. Громада з Норт Дітройт, відділ 292 У. Н. Союзу, відділ 175 У. Н. Союзу, Поліовий Кол. Ком., Патрік Г. О'Байн, Дмитро Медяцький з Толідо, Огайо, П. Антосевич, П. Боднарчук, І. Бойко, П. Войтович, П. Гнатьо, д-р Грибик, Г. Іваськів, Союз Українок, від. 23, І. Кузь, А. Котович, Д. Кримко, О. Луцейко Любецький, Осип Навроцький, В. Резник; С. Тимочко, Й. Філяс, М. Чорний, С. Чорний, М. Шустакевич, І. Яґнич; д-р А. Т. Кібзей $23; по $20: Союз Гетьманців Державників, М. Гаврильців, П. Ґардій, Анна Коваль, І. Панчук, В. Сковрон; по $15: Укр. Національне Обєднання з Віндзор, Онтеріо, Канада, Товариство Укр. Бизнесменів, П. Ващук, Т. Замтон, Т. Вихорик, А. Градовський, М. Дворчин, М. Лавринець, Т. Медвідь; А. Дяків $13; Тов. ім. Т. Шевченка, від. У. Р. Союзу, $12; по $10: Амер. Укр. Горожанський Клюб, О. Д. В. У. від. 24, Укр. Ам. Гор. Клюб з Дірборн, Укр. Жіночий Прогресивний Клюб, У. Р. Союзу відділ 72, Тов. Вільна Україна, 5 членів Тов. Укр. Бизнесменів, Герберт Байс, Генрі Гвелен, Мішіґен Фурнітюр Ко., С. Бородач, О. Бутковський, В. Василишин, Т. Винничук, А. Ґичпан, Я. Демчук, І. Дзядик, Марія Гриб, Д. Запотічний, І. і Стефанія Іванчук, Пелагія Кайдан, О. Камінець, Т. Ковальський, М. Крук, П. Кузик, Т. Мищрик, М. Нидзя, Г. Ониськів, Т. Ониськів, М. Питель, П. Попіль, І. і Софія Попик, Ред Стар Кол Ком., П. Романів, І. і Олена Сас, В. і Катерина Сеньків, І. Стефаняк, М. Сушницький, В. Чмир, П. Тимочко, Ю. Шевчук, П. Шестий, М. Ших, І. Школьник; А. Холевко $6; по $5: Бр. св. Михайла (Гемтремк), Укр. Червоний Хрест, Тов. Т. Шевченка, Молод. Від. 165, Відділ У. Н. Союзу (з Толідо, О.), о. Л. Сембратович, І. Андрусевич, Л. Бабій, В. Візничак, П. Баран, Д. Базилевич, І. Батрин, В. Біник, С. П. Боднар, Розалія Биба, М. Баранецький, М. Бодруг, М. Вачинець, В. Водянський, М. Голік, І. Вихорик, В. Братусь, М. Горбянський, П. Гутник, Марія Гекло, І. Ґава, І. Гринюх, І. Дитиняк, Д. Дубрівний, І. Загарія, О. Заплітний, С. Заптон, М. Казимирів, І. Камінецький, І. Камінський, І. Каралаш, О. Карнеґі, І. Квасницький, І. Кінащук, І. Кирилюк, Марія Кирилюк, І. Кіщук, В. Клоб, Г. Коваль, М. Козак, І. Козмина, О. Куляга, С. Любінський, Ірина Любінська, А. Малиняк, Г. Малиняк, В. Миськів, К. Михальчук, Т. Михальчук, І. Мулярчук, Ю. Новак, Чарлз Новак, В. Олексин, І. Остапенко, Д. Павлик, А. Павлик, М. Попик, Т. Польовий, Т. Петрик, М. Романів, О. Романчук, С. Ривак, І. Руњка, М. Савчин, М. Свидан, С. Самотіс, І. Столяр, І. Семеґен, В. Семків, М. Сеньків, В. Сербай, А. Сломка, І. Слупецький, П. Сова, В. Станіславський, О. Старко, Я. і Параскевія Стельмах, П. Тероняк, А. Терлецький, Я. Тимочко, Т. Торський, В. Філь, Джордж Р. Филер, І. Чайковський, Г. Чорний, Ю. Шевчук, В. Шеремета, Марія Шеремета, О. Шеремета, В. Шкільник, О. Шкрибало, Т. Яремчук, д-р І. Яців; Анна Кібзей $4; по $3: о. О. Крохмальний, М. Михайленко, Марія Сивик, В. Шеремета; по $2: П. Кізел, М. Кіптик, П. Кузик, Анна Курило, І. Масляк, П. Попович, Т. Райковський, О. Тиковець, М. Чорний з Толідо, О., М. Лазорчин, В. Головатий; по $1: Т. Карб, С. Хімяк, Я. Подівка, І. Хомяк, Ю. Федоришин, Й. Круковський, Є. Наконечний, Т. Губіцький, М. Сосновський, Анна Шевчук, С. Майдяк, Дембіцький, К. Медвідь, Марія Убога, М. Гусак, М. Мариняк, Т. Пліш, А. Патра, Е. Карпінка, М. Федюк, М. Чербатий, Софія Вишатицька, Анна Михайленко, Ю. Шевчук, Н. Дмитришин, М. Кінащук, П. Іванчук, М. Ганяк, В. Жмуд, Анна Васька, Анастасія Мосівчук, А. Ґрошко, В. Тарас, В. Коваль, М. Поглод, С. Михайлюк, І. Петричкович, І. Ящук, О. Ярема, Ф. Санітицький, І. Давидович, М. Викарій, В. Берегуляк, І. Камінецький, д-р А. Т. Кібзей, Г. Войтович, Марія Головата, Колберт, А. Швантко, Т. Чопка, М. Овоц, Анна Овоц, Бері Задойко, Н. Кугл Шіт, С. Сова, М. Дворчин, Ольга Чикінська, Г. Ревусьо.

Степан Чорний.

—o—

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Посвячення лічниці й захисту.

В неділю, 10. жовтня, так як було оголошене в українській пресі, відбулося в нас небувале й рідке торжество: посвячення і віддання до прилюдного вжитку Першої Української Лічниці і Захисту для старших.

Посвячення довершив сам фундатор, Преосвященний Владика Константин, разом з десятьма священиками. Після релігійної церемонії відбулася з цеї нагоди спільна вечеря в галі Українського Товариства Громадян, де тостмайстром був др- В. Ґалан.

Підчас вечері промовляли священики і представники товариств. У своїх промовах говорили про потребу будування подібних установ по всіх більших осередках нашої іміграції. Заразом складали свої жертви на розбудову державно-народних установ. Започаткував це — сам Владика, складаючи на руки комітету 500 долярів. Увесь прихід зо свята виносив $1,522.55. Розходів було $182.15. Осталося $1,340.40, які віддано зарядові повище згаданих установ. Комітет, який займався тим ділом, складає на цім місці всім жертводавцям щиру подяку.

За Комітет:

Степан Олесь, секр.

Даю вам лік і пораду не лише проти недуги, але й проти всякого зла в житті... „Погорджуйте смертю". Нічого вже нас не обходить, коли ми перестали її боятися.— **(Сенека).**

ІЗ ДИВ ІНДІЇ

Майор британських кольоніяльних військ, Бенкрофт, підчас побуту у приятеля, власника плянтацій в Індії, був свідком незвичайної події, яка для тих, що не знають тайн життя тієї величавої британської кольонії, може виглядати неправдоподібною. Плянтатор перестеріг майора, що від кількох днів бушує в тій околиці тигр-людоїд, зв. „мен-ітер", якого жертвою впало вже кільканацять тубильців. Підчас ловів майор запримітив, що на краю джунглів біля джерела відпочиває мандрівний йоґ. Звернув йому увагу, що місце, яке він вибрав собі на відпочинок, дуже небезпечне, бо там приходить хижак пити воду. Йоґ, затоплений у думках, не звертав зовсім уваги на пересторогу і дальше роздумував. В ночі пробудилися оба англійці, бо собаки гавкали завзято. Це був безсумнівний доказ, що показався тигр. Вранці зо зброєю оба приятелі пішли за свіжими слідами хижака до джерела, при якім на своє здивування побачили того самого йоґа, що все це сидів задуманий. Довкола видно було багато слідів нічної мандрівки кровожадного хижака, що кілька разів підходив до сидячої постаті та зупинявся від неї у віддалі двох кроків. Кожного пересічного смертельника був би хижак напевно роздер. Йоґ, видно, мав якусь таємну силу, що усмирювала хижака, і в цю силу так вірив, що, не зважаючи на пересторогу, остався всю ніч на тім самім місці.

Багато можна почути фантастичних оповідань про магічні пописи факірів, що вдають із себе йоґів і про їх гіпнотичний вплив на окруження та в цьому випадку мусів це бути дійсний йоґ, що мав незвичайну силу духа, яка досі є загадкою для світу вчених.

Теорія умовности.

— Ну, знаєш, це страшне! — каже жінка — ми вже йдемо, а ти ще читаєш газету!

— Це дуже негарно — відповідає чоловік. — Я читаю газету, а ви вже йдете!

КИТАЙСЬКІ ПРИПОВІДКИ.

Роби радше добре вдома, ніж мав би ти бігти тисячу миль, щоби принести в жертву кадило.

Шляхотний помагає своїм ближнім.

Гориллі знаються з горилями, добрі люди з добрими людьми.

Найліпше місце у світі є між стінами власної хати.

Насамперед дбай про тіло. й духа. Потім май родину і добре прав нею. Щойно потім можеш правити народом.

Коли живемо лише рижом і водою, коли за подушку маємо власну руку, всеж можемо веселитися.

Сіль походить із води, та коли її вкинути назад у воду — розплинеться. Так і, чоловік, зроджений з жінки, коли наблизиться до жінки — загине!

Несправедливо здобуті почести та багатство, наче хмари.

Приятелювання з добрими людьми зростає постійно так, як вечірня тінь.

Люди відділені від людей, це наче волосся, що випало з голови.

Приятелювання з лихими людьми це наче тінь у вчасний ранок: вона постійно меншає.

Дбайливість і ощадність, це коріння багатства і почестей.

Хто доживає трицятий рік, а не оженився, хай вже не жениться. Хто до сорокового року не став власником маєтку, хай не тужить за маєтком. У п'ядесятих роках хай не закладає дому, ні в шістдесятих хай не вибирається на мандрівку, бо час для таких річей минув йому; а коли вже візьметься за такі речі, останеться йому лише маленька хвилиночка, щоб ними натішився.

Щойно як маєш шістьдесять літ, твої вуха чують те, що ти сам приказуєш собі.

Чемність.

— Знаєш, Олю, ти зовсім як рожа.

— З причини запаху?

— Ні, тому, що ˈвянеш...

ІДЕАЛЬНА ЖІНКА — КСАНТИПА.

Імя Ксантипи стало однозначне із цокотухою, сварливою, старою, поганою жінкою, яка затроювала життя розумному, ідеальному чоловікові. Сократ, один з найдеальніших зразків людини, міг тільки завдяки своїм незвичайним прикметам характеру жити з Ксантипою і терпіти її поведінку. Більш як 2000 років має світ такий погляд про жінку Сократа; устійнили його люди поважні — історики.

Та ось виявляється, що все це не історія, а злобний наклеп. Історики помилилися, бо найновіші досліди представляють Ксантипу у зовсім іншому світлі. Знайшлися матеріяли, що дозволили ще раз перевірити історію подружжя Сократа. Ксантипа була донькою селянина з провінції і приїхала до Атен. Вона була молода, гарна, симпатична, скромна і навіть розумна, з тим здоровим хлопським розумом, що вміє перевищити поверховну освіту дам із вищого товариства. Вона була матеріяльно незалежна і могла жити з доходу свого маленького маєтку, що його залишив їй батько. Не диво, що довкола Ксантипи крутилося багато молодих інтелігентних людей і вона мала чимало кандидатів до своєї руки. Кажуть, що навіть Алькібіяд, тодішній князь жіноцтва, звернув увагу на її красу та наївну простоту і добивався успіхів у неї, але надурно. Вона відкидала залицяння всіх кандидатів.

ЗАМІНЯНІ ДІТИ.

До адміністраційної влади у Варшаві зголосився Яків Айзенберг і зложив письменне прохання змінити йому імя і назвище на Авраам Рубін-Мондшайн. Одночасно зголосивсь Авраам Рубін-Мондшайн, просячи, щоби міг називатися Яків Айзенберг. Справа викликала загальне здивування. Показалося, що 36 літ тому в мешканні батька Айзенберга дві мами, Айзенбергова і Мондшайнова, вродили одночасно двох синів. Підчас ритуального обряду через помилку обох хлопців заміняли, але на це ніхто не звернув уваги. Аж недавно виринуло підозріння, що щось тут не в порядку. А саме молодий Айзенберг дуже подібний до старого Мондшайна, а зате молодий Мондшайн подібніський до старого Айзенберга. Переведено аналізу крови і показалося, що оба молоді жиди мусять змінити імена і назвища, бо походять від інших батьків, ніж це записано їм у метриці.

БУЗЬКИ ВІДЛЕТІЛИ.

Хто вертався 27. серпня ц. р. із Ворохти (знад Прута), бачив цікаве явище. Недалеко Дністра на просторі від Галича до Журавна (біля залізничого шляху) видно було пять величезних громад бузьків, кожна громада могла мати по кілька тисяч штук. Бузьки летіть гуртами, не рядами. Громади були в деякій віддалі від себе; дві громади були на землі, а три в леті в напрямі на Галич, Коломию, Чернівці та очевидячки на Софію і дальше до Єгипту над Ніль. Були це мабуть бузьки з цілої середущої Европи. Бузьки мають правдоподібно завжди постій, чи може і збірний пункт біля Галича. Може від цього і назва бувшої галицької столиці (багато птиці—галич). Правильно бузьки повинні би відлетіти на другу Богородицю (після осіннього зрівняння дня з ніччю).

ХОТІВ ВІДКРИТИ ТАЙНУ СМЕРТИ.

16-літній Василь Стефанишин у Воскресинцях, пов. Коломия, хотів знати, як виглядає смерть. Тому пішов вечором, як старші бавилися, зо своїм 12-літнім братом Іваном на недалеку леваду. Тут виліз на високе дерево, заложив собі посторонок на шию і скочив. Коли брат побачив, що Василь повис у повітрі і зачинає душитися, виліз також на дерево і перетяв посторонок. Висільник упав на землю і тяжко потовкся, так, що його відвезли непритомного до коломийського шпиталю.

ЛЮДСЬКА ДУРНОТА НЕ МАЄ ГРАНИЦЬ.

Змагун Теренс МкКарті перебув недавно боротьбу, котра свідчить рівночасно про його фізичну силу і про умову вбогість. Міська культура йому надокучила й він постановив виїхати на полювання диких звірів до Африки. Поїхавши над рікою Лімпопо, змагун натрапив на великого леопарда, котрий кинувся на псів і роздирав їх одного за одним. МкКарті не хотів стріляти, бо жалував псів. Тому з голими руками кинувся на леопарда і закипіла страшна боротьба, в котрій силач мало не стратив життя. Врешті йому вдалося вхопити леопарда за горло „нельсоном" і задушити. Переможна боротьба коштувала МкКартія багато крови; він був страшенно подряпаний і покусаний, і був змушений дати собі зашити 26 ран.

Добрий приклад.

— Маєш сорок три роки, а досі з твого малювання нічого не вийшло. Рафаель у твому віці вже від пятьох літ не жив!

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ.

(142)

Раґлян, побачивши цю процесію, приляг до каменя так, начеб хотів у нього втиснутися. Та цікавість всетаки не позволила йому від них відвернути очей. Він бачив, що Тарзана ведуть на смерть. У його серці зродилося дивне почуття. Ось так гине той чоловік, на якого він полював стільки разів. І пощо було на нього засідатись? — думав тепер Раґлян.

Тимчасом малпочка Нкіма теж не марнувала часу. Їй справді було дуже скучно без Тарзана й вона трохи лютилася, що він не вертається, але щоб надолужити собі ту втрату, вона пішла в ліс між малпи і там чванилася перед ними, що вона є приятелька короля нетрів, Тарзана. Малпи, подібно як багато людей, люблять дуже хвалитися.

Та хоч інші малпи дуже дивувалися їй і поважали її за те, то проте ці перехвалки остаточно Нкімі набридли. Деяким людям вони не набридають до смерти, Нкіма була не з тих. Наговорившись досхочу, вона скоро побігла назад до шатра, щоби подивитись, чи Тарзан уже вернувся. Шатро було порожне. На Нкіму найшов ляк і вона відчула інстинктом, що щось зле.

Вона скочила знов на дерево і почала з цілої сили кликати: „Тарзане, де ти?" Але ніхто не відзивався. Кілька разів викрикувала так Нкіма і тільки її власний голос повертався відгомоном до неї. Нагло вона почула чиюсь відповідь: „Тарзан тепер уже десь мертвий". Нкіма глянула вгору і побачила маленьку малпочку, що висказувала ці зловіщі слова.